

การพัฒนาศักยภาพด้านการผลิตสำหรับ ผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรม

ฐิตาริณี สุโรพันธ์

นักวิทยาศาสตร์ปฏิบัติการ กองวัสดุวิศวกรรม

สุรวุฒิ พวงมาลี

นักวิทยาศาสตร์ปฏิบัติการ กองวัสดุวิศวกรรม

หากพูดถึงผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมแล้ว ทุกคนคงรู้จัก และคุ้นเคยเป็นอย่างดีว่าเป็นงานหัตถกรรมที่มีภูมิปัญญามานานหลายร้อยปี มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นและความสวยงามเฉพาะตัว เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ โดยกลุ่มลูกค้าภายในประเทศส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว รองลงมาเป็น การซื้อขายระหว่างครัวเรือน ผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมที่ได้รับความนิยมเป็นของซื้อฝาก ประเภทของชำร่วย เช่น กระดาษหัตถกรรมเพื่อการตกแต่ง กล่องชุดใส่ของ สมุดโน้ต กระดาษวาดเขียน อัลบั้มรูป ลูกกระดาษใส่ของ และการ์ดอวยพร เป็นต้น ส่วนกลุ่มลูกค้าต่างประเทศนั้น มีลูกค้าหลากหลายประเทศทั่วโลก ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประเทศทางยุโรป ประเทศทางฝั่งตะวันออกกลางและประเทศทางเอเชีย ซึ่งถือได้ว่าประเทศเหล่านี้เป็นตลาดหลักเพื่อการส่งออก มียอดการส่งออกมากกว่าครึ่งของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ทั้งประเทศและยังขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ธุรกิจผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมนั้นจึงมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการค้าการส่งออก เรียกได้ว่าเป็นธุรกิจฐานรากที่มีความสำคัญต่อทางเศรษฐกิจของประเทศ

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมเป็นธุรกิจแบบฐานรากที่มีทั้งผู้ประกอบการขนาดกลาง ผู้ประกอบการขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน และธุรกิจครัวเรือน ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างจากอุตสาหกรรมกระดาษทั่วไป ทั้งกระบวนการและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต โดยวัสดุที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่มาจากป่าธรรมชาติ วัสดุเหลือใช้จากธรรมชาติ การเกษตรและอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงกับแหล่งผลิต โดยแต่ละภูมิภาคของประเทศมีการใช้วัสดุสำหรับการผลิตแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกันไป ตัวอย่างเช่น ภาคเหนือมีวัสดุในการผลิตหลักที่เป็นเอกลักษณ์นั้น คือ ปอสา ทางภาคใต้มีการนำต้นกระจูดที่เหลือจากการทำเสื่อมาทำผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรม

และภาคกลาง วัสดุที่ใช้ขึ้นได้จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และกระดาษรีไซเคิล ซึ่งกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมนี้ยังใช้วิธีแบบดั้งเดิมที่ทำสืบต่อกันมายาวนาน ขาดความเข้าใจและมีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้และแก้ปัญหาในกระบวนการผลิตน้อยมาก ทำให้การผลิตมีคุณภาพที่ยังไม่ค่อยได้มาตรฐาน กำลังการผลิตยังต่ำเมื่อเทียบกับความต้องการ จึงทำให้อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมเติบโตได้ไม่เต็มที่เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมกระดาษทั่วไปที่มีการวิจัยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น กรมวิทยาศาสตร์บริการ โดยกลุ่มวัสดุธรรมชาติและเส้นใย กองวัสดุวิศวกรรม เล็งเห็นความสำคัญ การนำงานวิจัยและพัฒนามาใช้พัฒนากระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรม

การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสู่ผู้ประกอบการ

การนำองค์ความรู้ทางเยื่อและกระดาษไปถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ในการช่วยสร้างคุณภาพและมูลค่าให้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมในประเทศ กลุ่มภาคกลาง

1. กลุ่มพัฒนาอาชีพวีรไทย ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
2. กลุ่มดอกไม้บุหงา ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. วิสาหกิจชุมชนบางม่วง จังหวัดนนทบุรี
4. ชุมชนตำบลวังด้ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และกลุ่มภาคเหนือได้ไปถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ 1. ชุมชนบ้านต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และ 2. ชุมชนมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมนั้น ได้รับการตอบรับที่ดีและผู้ประกอบการประสงค์ขอให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องใหม่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงขอให้ช่วยแก้ปัญหาเรื่องวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการผลิตและแก้ไขปัญหาคุณภาพการผลิตที่ทำให้ผลิตสินค้าไม่พอกับความต้องการ โดยกรมวิทยาศาสตร์บริการได้ทำการวิจัยพัฒนาหาวัตถุดิบทดแทนเพื่อตอบโจทย์และนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดแก่ทางผู้ประกอบการเป็นการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีด้านเยื่อและกระดาษและรักษาสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ดังต่อไปนี้

การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมให้ได้มาตรฐาน

กรมวิทยาศาสตร์บริการได้ร่วมมือกับทางสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนำองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนไปถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้ประกอบการ ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพกระดาษหัตถกรรมสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยให้ความรู้และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรม ด้านการผลิตให้ได้มาตรฐานตามหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสิน และกระบวนการในการยื่นขอตรารับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ของผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรม เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความรู้ และตระหนักถึงความสำคัญในการขอตรารับรอง มผช. ผู้ประกอบการให้ความสนใจเป็นจำนวนมากในการยื่นขอตรารับรอง มผช.

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเส้นใยให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนตำบลวังด้ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ในการยื่นขอจนได้รับตรารับรอง มผช.

อีกหนึ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่กรมวิทยาศาสตร์บริการได้นำไปถ่ายทอด คือ การผลิตภาพปูนต่ำจากกระดาษหัตถกรรม บัดผงเงิน ผงทอง ผงนาค ผงฝุ่นสีธรรมชาติ ซึ่งหลังจากเข้ารับการถ่ายทอดแล้วผู้ประกอบการนำเทคโนโลยีที่ได้ไปพัฒนาตลาดของตนเอง จนเป็นที่นิยมติดตลาด โดยราคาขายอยู่ที่ 1,000 - 5,000 บาท เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกระดาษหัตถกรรมและทำรายได้ให้กับทางชุมชน

อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการผลิตภาพปูนต่ำจากกระดาษหัตถกรรม บัดผงเงิน ผงทอง ผงนาค ผงฝุ่นสีธรรมชาติ ให้แก่ชุมชนบ้านต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาคุณภาพกระดาษหัตถกรรมสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้แก่ชุมชนมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการผลิตภาพปูนต่ำจากกระดาษหัตถกรรม บัดผงเงิน ผงทอง ผงนาค ผงฝุ่นสีธรรมชาติ ให้แก่ชุมชนตำบลวังด้ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

งานวิจัยพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

จากปัญหาปริมาณผักตบชวาจำนวนมากในแม่น้ำกิตขวาง การจราจรทางแม่น้ำและระบบระบายน้ำ ก่อให้เกิดมลภาวะทางสภาพแวดล้อม กรมวิทยาศาสตร์บริการได้ทำการวิจัยเพื่อลดปัญหาข้างต้น ด้วยการนำผักตบชวามาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตกระดาษหัตถกรรมหรือใช้ผักตบชวาทดแทนหรือผสมกับเยื่อจากวัสดุอื่น รวมถึงพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นสากล นำไปผลิตเป็นภาชนะดินเผา ก่อ่งกระดาษทิชชู กระดาษต้นไม้และของชำร่วย เป็นต้น และได้ถ่ายทอดเทคโนโลยีในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมจากผักตบชวาให้แก่ทางวิสาหกิจชุมชนบางม่วง จังหวัดนนทบุรี

งานวิจัยพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต

ในการแก้ปัญหาให้กับผู้ประกอบการระดับ OTOP ที่ประสงค์ขอผ่านทางโครงการคูปองวิทย์เพื่อโอท็อป โดยมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม จำนวนทั้งหมด 5 ราย ได้แก่ ผู้ประกอบการจากจังหวัดเชียงใหม่ ในโครงการพัฒนากระบวนการผลิตกระดาษหัตถกรรมจากปอสาเพื่อเพิ่มคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต

และจังหวัดขอนแก่น ในโครงการพัฒนากระบวนการผลิตกระดาษจากเศษเหลือทิ้งจากการผลิตเครื่องจักสานจากเสื่อกก นอกจากนั้นยังได้มีการทำกิจกรรมวิจัยต่อเนื่อง สำหรับกิจกรรมวิจัยปี 61 ได้ดำเนินการปรับปรุงกระบวนการผลิตเส้นใยจากต้นข้าวโพด เพื่อทดแทนวัสดุปอสา และพัฒนาการผลิตเยื่อและกระดาษจากต้นกกเหลือทิ้งในงานหัตถกรรม เพื่อเตรียมองค์ความรู้ไว้สำหรับการช่วยแก้ปัญหาจากผู้ประกอบการต่อไป

การนำองค์ความรู้จากการวิจัยพัฒนาทางด้านเยื่อกระดาษและเส้นใยธรรมชาติไปถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ผู้ประกอบการ ทำให้ธุรกิจผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมมีศักยภาพในการผลิตลดเวลา ลดต้นทุน และมีวัตถุดิบในการผลิตที่เพียงพอ ทำให้การส่งออกสินค้าทำได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมได้มาตรฐานรับรอง มผช. ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นในการเลือกซื้อ และผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับทั้งภายในและต่างประเทศ สร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจทั้งระดับชุมชนสู่ระดับประเทศอย่างยั่งยืน

อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมจากผักตบชวา ให้แก่ วิสาหกิจชุมชนบางม่วง จังหวัดนนทบุรี

อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กระดาษหัตถกรรมจากผักตบชวา ให้แก่ วิสาหกิจชุมชนบางม่วง จังหวัดนนทบุรี